

บทที่ ๔

วิเคราะห์คุณค่าของการแสดงธรรมพื้นเมืองแก่ผู้ป่วยระยะสุดท้ายในล้านนา

การวิเคราะห์คุณค่าการแสดงธรรมพื้นเมืองแก่ผู้ป่วยระยะสุดท้ายในล้านนานั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าการแสดงธรรมแก่ผู้ป่วยระยะสุดท้ายในล้านนา ได้ ๓ ด้าน (๑) คุณค่าด้านจิตใจผู้ป่วย ญาติผู้ป่วย (๒) คุณค่าด้านวัฒนธรรมและ (๓) คุณค่าด้านสังคม ดังได้วิเคราะห์ไว้ดังต่อไปนี้

๔.๑ การวิเคราะห์คุณค่าทางด้านจิตใจ

ในทางพุทธศาสนาเชื่อว่าจิตสุดท้ายก่อนตายสำคัญ ที่เรียกว่าอสังกรรม คือกรรมจวนเจียน อาจารย์พุทธทาสเรียก นาที่สุดท้ายก่อนตายว่าเป็นนาที่ทองของชีวิต เพราะเป็นพลังผลักดันอันสำคัญที่จะพาเราไปสู่สุคติหรือทุคติก็ได้ ถ้าไม่มีความกังวล ปล่อยวาง ใจเป็นกุศล ก็ไปสู่สุคติ หรือกระทั่งบรรลุนิพพานขั้นสูงก็ได้ แต่ถ้ามีความตระหนก กลัว ห่วง กังวล หรือถูกบีบคั้นด้วยความเจ็บปวด มีความทุกข์ทรมาน อย่างแรง ก็จะไปสู่ทุคติ ที่จริงทุกศาสนาให้ความสำคัญกับตอนใกล้ตาย เพราะฉะนั้นประเทศไทยจะมีการนิมนต์พระมาบอกอโหสิกรรม บอกทาง หรือให้คนใกล้ตายได้ฟังธรรม ฟังพระสวดมนต์ ให้จิตใจอ่อนโยนไปในทางที่เป็นกุศล ให้ถวายสังฆทานก่อนตาย ให้พนมมือ ถือนดอกไม้มารูปเทียน เพื่อที่จะได้ไปสักการะพระเกศแก้วจุฬามณีบนสวरोร์

จิตใจถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะจิตใจว่าถ้าจิตใจดี ทุกอย่างก็จะดีตาม ในการที่เราเป็นเราอยู่ในทุกวันนี้สิ่งที่ประกอบกันเป็นเรานอกเหนือจากร่างกาย แล้ว ยังมีสิ่งสำคัญที่สุดคือ จิต จิตใจนั้นแตกต่างกันในแต่ละบุคคลอย่างสิ้นเชิงแต่ในความ เป็นจริงนั้น จิตทุก ๆ ดวง มีสภาวะเหมือนกันหมดคือ " จิตที่ประภัสสร " คือ จิตที่ปราศจากกิเลส สะอาดบริสุทธิ์ งดงาม แต่ เมื่อมีสิ่งเร้า แรงกระตุ้น จะด้วย กิเลส จะด้วยสัญชาตญาณธรรมชาติ ก็ตามก็เป็นตัวพอกย้อมให้จิตใจของเราปนเปื้อนหม่นหมอง ทุกข์ใจ ทั้งๆที่เป็นความเป็นจริงแล้ว สรรพสัตว์ทั้งหลาย ล้วนแล้วแต่มีของวิเศษ และ งดงามอยู่กับตัวเองอยู่แล้วแท้ ๆ

จิตใจทุกดวง มีการเกิดดับอยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าจิตได้สั่งสมสิ่งที่ดีงาม (กุศลกรรม) ไว้มาก จิตดวงนั้นก็จะเป็นที่ดี แต่ถ้าจิตดวงนั้นสั่งสมสิ่งไม่ดีไว้มาก (อกุศลกรรม) ก็จะเป็นที่ไม่ดี ได้มี

อบายภูมิ เป็นต้น การที่จิตจะไปเกิดที่ตินั้นต้องหมั่นสั่งสมกรรมดี หมั่นฝึกจิตด้วยการรับฟังรับรู้สิ่งที่ดี เช่นการฟังธรรม การปฏิบัติธรรม เป็นต้น

ดังนั้นการแสดงธรรมให้แก่ผู้ป่วยระยะสุดท้ายในสังคมล้านนาจึงถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากมาย เพราะความในเนื้อ ธรรมมหาวิบากที่ใช้แสดงให้ผู้ป่วยนั้นได้กล่าวถึง หลักธรรมคำสอน ทาน ศีล และภาวนา ไว้ชัดเจน จึงมีผลต่อทั้งจิตใจผู้ป่วย และญาติของผู้ป่วย และผู้ร่วมงานและผู้ฟังได้ เข้าใจหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามากขึ้น และอีกนัยหนึ่งผู้ป่วยญาติผู้ป่วยและผู้ป่วย ได้สั่งสมซึ่งกรรมดี โดยอานิสงค์การฟังธรรมได้กล่าวไว้ ๕ ข้อดังนี้

๑. ผู้ฟังธรรมย่อมได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง หมายถึงว่า การฟังธรรมนั้นเป็นการหาความรู้ที่อยู่ออย่างหนึ่ง โดยเฉพาะความรู้ที่เกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนาจากพระภิกษุผู้มีภูมิธรรมศึกษา ปฏิบัติพุทธธรรมตามหลักพระพุทธพจน์ในพระไตรปิฎกอย่างเชี่ยวชาญ พร้อมทั้งจะนำออกเผยแผ่แก่ประชาชน โดยมีคุณสมบัติของการเป็นนักเทศน์หรือนักสอนธรรมที่ดี โดยเหตุที่ผู้ฟังคือคฤหัสถ์หรือชาวบ้านนั้น เป็นผู้มีโอกาสน้อยที่จะได้ศึกษาค้นคว้าหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎกโดยตรง ดังนั้น จึงต้องอาศัยการฟังจากพระภิกษุที่เมตตาแสดงธรรม เมื่อตั้งใจฟังธรรมโดยเคารพ อานิสงค์ที่จะได้อย่างแน่นอน เป็นประการแรก ก็คือได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง เพราะพระภิกษุนั้นท่านย่อมจะมีวิธีการนำเสนอหลักธรรมที่ไม่ซ้ำๆ กันอย่างชาญฉลาด พร้อมทั้งให้ข้อคิดความเห็นแปลกๆ ใหม่ๆ โดยปรับปรุงวิธีการเทศน์การสอน ที่ประยุกต์เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ

๒. สิ่งใดที่เคยฟังแล้ว แต่ไม่เข้าใจชัด ย่อมเข้าใจสิ่งนั้นชัด หมายความว่า ธรรมข้อใด หรือเรื่องใดที่เคยฟัง มาแล้วจากการแสดงธรรมเป็นต้น ของพระภิกษุในครั้งก่อน แต่ยังไม่เข้าใจแจ่มแจ้ง เมื่อตั้งใจฟังอีกครั้ง อานิสงค์ที่จะได้อย่างแน่นอนเป็นประการที่ ๒ ก็คือความเข้าใจ ชัดแจ่มแจ้ง ซึ่งเป็นการทบทวนความรู้เดิมที่ดีอีกด้วย

๓. บรรเทาความสงสัยเสียได้ หมายความว่า ตามปกติ ของผู้ไม่มีโอกาสศึกษาหลักพุทธธรรมอย่างลึกซึ้ง ย่อมจะเกิดความสงสัยในเรื่องนามธรรมที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า เช่น เรื่องบาป บุญ คุณ โทษเป็นอย่างไร มีผลอย่างไร อะไรเป็นบุญกุศล อะไรคือบาปอกุศล ผลของบาปหรือบุญมีจริงหรือไม่ ขาดหน้ามีจริงหรือไม่ เป็นต้น ความสงสัยเช่นนี้ จะบรรเทาลงได้ ถ้าตั้งใจฟังธรรม ซึ่งนับเป็นอานิสงค์ประการที่ 3 ที่ผู้ฟังธรรมจะได้รับทันทีเมื่อฟังธรรมจากพระภิกษุผู้มีความสามารถในการเทศน์ ซึ่งจะอธิบายเรื่องที่เป็นนามธรรม ด้วยการสาธกยกอุปมาเปรียบเทียบกับให้เข้าใจง่าย

๔. ทำความเห็นให้ถูกต้องได้ หมายถึงว่า เพราะคฤหัสถ์ ชาวบ้านบางคนได้นับถือพระพุทธศาสนาตามที่บรรพบุรุษนับถือมา ดังนั้น จึงอาจจะมีความคิดเห็นที่ผิดจากทำนองคลองธรรมได้ เช่น เห็นว่าทำดีเมื่อไม่มีคนเห็น ก็ไม่ได้รับผลดี หรือเห็นว่าจะดีหรือชั่ว ก็แล้วแต่โชคชะตาฟ้าลิขิต

เป็นต้นมการมีความคิดเห็นเช่นนี้จะถูกทำลายลงได้ คือเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นสัมมาทิฐิ ก็ต่อเมื่อตั้งใจฟังธรรมโดยเคารพ จากพระภิกษุผู้มีความสามารถในการแสดงธรรม ที่จะพรรณาสถกยกเหตุผลประกอบจนผู้ฟังนั้นคล้อยตาม ปรับความเห็นให้ถูกต้องอย่างปราศจากข้อโต้แย้งในใจ

๕. จิตของผู้ฟังย่อมผ่องใส หมายถึงว่า การตั้งใจฟังธรรมนั้น ท่านจัดเป็นส่วนหนึ่งของการภาวนา คือการฝึกอบรมพัฒนาจิตให้ เกิดปัญญา เพราะเมื่อตั้งใจฟัง จิตของผู้ฟังย่อมผ่องใส อันเป็นคุณสมบัติของสมาธิจิต เมื่อจิตผ่องใสตั้งมั่นเป็นสมาธิ ย่อมมีพละานุภาพที่จะคิดอ่านทำการต่างๆ อย่างสร้าง สรรค์ด้วยปัญญา สามารถที่จะรู้และเข้าใจธรรมต่างๆ ที่ลึกซึ้งสุขุมคัมภีรภาพได้ง่าย และอานิสสข้อนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากอานิสสทั้ง ๔ ข้อดังกล่าวมา

พระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญต่อการฟังธรรมเป็น อย่างมาก เพราะการฟังธรรมเป็นเหตุให้เกิดปัญญา ที่เรียกว่า สุตมยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการฟังธรรม ข้อนี้มีพระพุทธภาษิตตรัสรับรองไว้ว่า สุตสฺส ลภเต ปัญญํ ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา แต่การฟังธรรมนั้น ผู้ฟังจะได้รับอานิสส หรือจะสำเร็จ ผลได้อย่างแท้จริง ต้องอาศัยความตั้งใจฟังโดยเคารพ คือมีสติสัมปชัญญะคอยควบคุมจิต ให้มุ่งดำเนินไปตามกระแสธรรมที่พระภิกษุท่านนำมาแสดง ไม่ปล่อยใจให้ฟังชานไปตามอารมณ์ต่างๆ จึงจะได้รับอานิสสทั้ง ๕ ประการดังที่กล่าวมา

๔.๑.๑ ผู้ป่วย

คุณค่าทางด้านจิตใจของผู้ป่วยที่ได้ฟังธรรมมหาวิภาคนั้น หากผู้ป่วยได้ฟังธรรมด้วยสติ และผู้ป่วย เกิดปัญญา สามารถเข้าถึงพระรัตนตรัย ทำให้จิตใจของป่วยจากหดหู่ลงเศร้าหมองลง ได้ฟังธรรมเกิด จิตรับรู้ผิดชอบชั่วดี เข้าใจหลักธรรมมากขึ้น ทำให้จิตที่เศร้าหมองกลับมาสว่างแรง จิตใจแข็งแรงขึ้น จากร่างกายที่กำลังนอนป่วยทำให้ร่างกายเริ่มมามีกำลังขึ้น จนลุกนั่ง เดินได้ เหมือนคนปกติทั่วไป

อนึ่งเพราะจิตใจของผู้ป่วย ได้รับฟังสิ่งที่ดี จิตฝ่ายกุศลรับรู้ ทำให้ผู้ป่วยเกิดความปิติ(ยินดี) ในการฟังธรรม จึงทำให้ผู้ป่วยบางราย ที่ไม่มีความเชื่อในเรื่องบาปกรรมเกิดความเชื่อบาปกรรม เกิดจิตที่เป็นกุศลอันดีงาม กุศลที่ดียิ่งทั้งหลายเหล่านั้นที่ผู้ป่วยกำลังสั่งสมอยู่ในการฟังธรรม การที่ผู้ป่วยขึ้นวิกฤติได้ฟังธรรมก่อนตาย จึงหายดีขึ้นตามลำดับ เพราะว่าจิตใจของผู้ป่วยแข็งแรงขึ้น จิตของผู้ป่วยขึ้นวิกฤตินั้นเป็นจิตที่อ่อนไหวมาก หากได้รับฟัง รับรู้ เห็น ในสิ่งที่ไม่เป็นมงคลแล้วนั้น ก็จะทำให้จิตยังอ่อนลง หากจิตใจของผู้ป่วยรับรู้ เห็นสิ่งที่เป็นมงคลแล้วนั้น ก็จะทำให้จิตแข็งแรงขึ้น และเมื่อจิตแข็งแรงแล้วก็จะส่งผลถึงร่างกายของผู้ป่วยให้แข็งแรงตาม

๔.๑.๒ ญาติผู้ป่วย

เมื่อมีผู้ป่วยขึ้นวิกฤติในล้านนา ญาติผู้ป่วยจะหาวิธีให้ผู้ป่วยได้ตาย(หมดลม) อย่างมีสติ โดย ในความเชื่อทางล้านนา จะนิมนต์พระมาให้ “ธรรมมหาวิบาก” เป็นการเทศน์เกี่ยวกับวิบากกรรม ยิ่งคนเป็นโรคเรื้อรังได้ฟัง เชื่อกันว่าถ้าพ้นวิบาก โรคจะเหือดหายได้เร็ว แต่ถ้ายังมีวิบากกรรม จะสิ้นใจด้วยความสงบ ไม่ทนทุกข์ทรมาน

การฟังเทศน์ มีนัยยะเพื่อเตือนสติคนป่วยให้ระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะในบั้นปลายชีวิต จะมีลูกหลานผู้ชายคนหนึ่ง นำขันข้าวตอกดอกไม้ไปที่วัดในหมู่บ้านเพื่อเป็นตัวแทนผู้ป่วยขอสุมาแก้วทั้งสาม หมายถึงขอมาพระรัตนตรัย แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาของคนป่วย อีกอย่างหนึ่ง ตามความเชื่อของคนโบราณ คนที่กำลังจะตาย สติสัมปชัญญะอาจจะเลือน ลูกหลานจะช่วยประคับประคองให้ใจผู้ใกล้ตายสงบลงได้ ด้วยการน้อมนำให้ระลึกถึงบุญกุศล เป็นพาหนะนำไปสู่สุคติภูมิ

ในกรณีที่ผู้ป่วยได้ฟังธรรมแล้วได้ตายลง ญาติผู้ป่วยก็จะมีจิตใจที่เชื่อว่า ผู้ป่วยได้ฟังธรรมในครั้งสุดท้ายก่อนตาย ผู้ป่วยได้ฟังธรรมแล้วจิตใจจะดี จะได้ไปเกิดที่ดี ในภพภูมิที่สูง ญาติผู้ป่วยเกิดความสบายใจ ว่าไม่ต้องห่วงผู้ป่วยแล้ว ผู้ป่วยเขาไปดีแล้ว เขาได้ไหว้พระรับศีล ฟังธรรมแล้วไปสบาย จิตใจของญาติผู้ป่วยจึงไม่เกิดความกังวลว่าผู้ป่วยที่ตายไปจะไปเกิดที่ไม่ดี

ในกรณีของญาติผู้ป่วย ที่ผู้ป่วยได้ฟังธรรมมหาวิบากแล้ว อาการป่วยดีขึ้นจนหายเป็นปกติ นั้น ญาติผู้ป่วยบางคนบางรายก่อนหน้านี้ อาจจะเป็นคนไม่เชื่อเรื่องบาปกรรมไม่เชื่อเรื่องกรรมดีกรรมชั่ว ผิดศีล ๕ เป็นประจำ บางคนเกิดความเชื่อความศรัทธาขึ้นมาทันที โดยญาติบางคนได้ฟังธรรมมหาวิบากแล้วเกิดความกลัวบาป กลัวกรรม เพราะตนทำแต่สิ่งไม่ดีมาโดยตลอด ได้ฟังธรรมแล้วจึงเกิดปัญญา เกิดจิตที่เป็นมงคล จิตที่ดี จึงเลิกทำบาปทำกรรม และสั่งสมแต่กรรมที่ดีกรรมที่เป็นกุศล

อย่างไรการแสดงธรรมมหาวิบากให้ผู้ขึ้นวิกฤติ ในล้านนาก็มีคุณค่าทางด้านจิตใจ เปรียบการแสดงธรรมมหาวิบากในล้านนาเหมือนยาเม็ดสุดท้าย ที่เป็นยาที่ดีที่สุดสำหรับผู้ป่วยและญาติของผู้ป่วย เมื่อทานยาเม็ดนี้แล้ว (ฟังธรรมแล้ว) จึงมีจิตใจที่ดีขึ้น

๔.๒ วิเคราะห์คุณค่าด้านวัฒนธรรม

ภาคเหนือของไทยที่คนทั่วไปมักเรียก "ล้านนา" นั้น นับเป็นดินแดนอีกแห่งหนึ่งที่มีมนต์เสน่ห์ดึงดูดใจให้คนอยากไปเยือนอยู่เสมอ ทั้งนี้ เพราะวิถีชีวิตที่ปรากฏเป็นรูปธรรมอันโดดเด่นได้กลายเป็นเอกลักษณ์ที่ต่างไปจากภูมิภาคอื่นๆ จากหน้าบันทึกประวัติศาสตร์ในอดีต "ล้านนา" เป็นอาณาจักรหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งทางภาคเหนือตอนบนก่อนที่จะมาหลอมรวมกับกรุงรัตนโกสินทร์เป็น

ประเทศไทยในปัจจุบัน ซึ่งแม้จะผ่านช่วงพัฒนาการที่ยาวนานทั้งการเป็นอาณาจักรที่เป็นอิสระปกครองโดยราชวงศ์มั่งราย มีความเจริญรุ่งเรืองและเสื่อม จนต่อมาต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่าและสยามนั้น อาณาจักรล้านนาก็ยังคงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชน ภายใต้ระบบความเชื่อแบบผสมผสานทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ และการนับถือผี โดยสะท้อนให้เห็นจากมรดกวัฒนธรรม อาทิ ศาสนสถาน โบราณสถาน โบราณวัตถุ และเอกสารโบราณต่างๆ เช่น คัมภีร์ใบลาน พับสา สมุดไทย และจารึกล้านนาที่มีเป็นจำนวนมาก และชาวล้านนาก็ยังมีความเชื่อในคำสอนของศาสนาพุทธ ได้แก่ ความเชื่อในกฎแห่งกรรม ชาวล้านนาเชื่อว่าการทำดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน เช่น การทำบุญทำทานบำรุงพุทธศาสนา ก็จะทำให้ผู้ทำบุญพบแต่สิ่งที่ดีงาม คิดสิ่งใดก็สมปรารถนา เชื่อในเรื่องนิพพาน เชื่อว่าหากตนได้บรรลุนิพพานก็จะหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ดังนั้น จึงมุ่งทำบุญให้ตนเองหลุดพ้นจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เชื่อว่าพุทธศาสนายุคพระสมณโคดมจะสิ้นสุดเมื่อมีอายุ ๕,๐๐๐ ปี ชาวล้านนาจึงมุ่งทำบุญเพื่อต่ออายุพุทธศาสนา ในขณะเดียวกันก็เชื่อว่าจะมียุคพระศรีอาริย์เมตตไตรยต่อเนื่องจากนั้น จึงทำบุญเพื่อขอให้ตนได้ไปเกิดเป็นพระหรือพระอรหันต์ในยุคนั้น นอกจากนี้ชาวล้านนาก็ยังเชื่อและศรัทธาในเรื่องพระธาตุ เป็นอย่างมาก ดังปรากฏว่าสถานที่สำคัญๆทุกเมืองจะกล่าวถึงที่ประดิษฐานของพระบรมสารีริกธาตุ และเชื่อว่าผู้ที่ได้สักการะพระธาตุอันเป็นกระดูกของพระพุทธเจ้าจะเกิดสิริมงคลแก่ตน ความเชื่อเรื่องเทวดาพุทธ ชาวล้านนาเชื่อว่าเทวดาที่ปรากฏในคำเทศนาของพระพุทธองค์ เช่น พระอินทร์ พระพรหม ท้าวจตุโลกบาลเป็นสัญลักษณ์แห่งคุณงามความดี และอยู่ในภพภูมิที่สูงกว่ามนุษย์ และจะคอยปกป้องคุ้มครองผู้ที่กระทำความดี จึงให้ความเคารพสักการะเทวดาเหล่านี้ด้วย ความเชื่อในเรื่องการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล ชาวล้านนาเชื่อว่าผลบุญที่ทำจะสามารถอุทิศให้แก่บุคคลที่ล่วงลับไปแล้วได้ และยังสามารถอุทิศให้แก่บุคคลที่มีชีวิตอยู่ให้มีความสุข ความสมหวังได้ด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากคำอธิษฐานที่ปรากฏในจารึกที่ต่างๆ

การแสดงธรรมถือเป็นการนำพุทธพจน์มากล่าวแสดงให้เหล่าพุทธบริษัทได้รับรู้ ได้เข้าใจถึงหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา และนำไปปฏิบัติจนเกิดมรรคผลตามสมควรแก่การปฏิบัติ ถือเป็นหน้าที่อันสำคัญของบรรดาพระสงฆ์ในการเผยแผ่และจรรโลงพระพุทธศาสนาด้วยการแสดงธรรมโปรดสัตว์ตามรอยพระศาสดา

การแสดงธรรมของพระสงฆ์ในล้านนาที่แสดงธรรมแก่ผู้ป่วยระยะสุดท้ายยึดถือแนวทางการปฏิบัติที่สืบมาแต่โบราณกาล กล่าวคือการแสดงธรรมแบบการอ่านแบบอ่านตามคัมภีร์ใบลานล้านนาที่นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาได้รจนา อักษรล้านนาไว้ โดยอ่านด้วยทำนองแต่ละท้องถิ่นของตนเองพระสงฆ์ผู้แสดงธรรมย่อมผ่านกระบวนการฝึกฝนการแสดงธรรมมาอย่างชำนาญการ ชัดถ้อยยอชัดคำ ตลอดถึงการยึดถือข้อวัตรปฏิบัติในการแสดงธรรมอย่างเคร่งครัด เนื่องจากมีคติความเชื่อ

ว่า พระสงฆ์ผู้แสดงธรรมเป็นตัวแทนองค์พระพุทธเจ้าในการแสดงธรรมโปรดสัตว์โลก ดังสำนวนการอาราธนาธรรมแบบล้านนา บทหนึ่งกล่าวว่า

สหมปติ มหาพรหม ตนองอาจ	หน้าเจียรจากฟ้าพิมาน
มือข้าน้อยขอยออัญชลี	พะพนมน้อมไหว้กราบบังคม
ขอลูกสิกข์พระโคตมตนจบแจ้งเจตน์	อันเขียนขีดไว้ใส่ลานคำ
คอยแก้ไขยังรัสสะธรรมอันล้ำเลิศ	ชี้โลกาตามดังพระพุทธเจ้า
หากเทศนา มา ธรรม์ อนุกรมปิมี	ปชั อาราธน์ กโรม ฯ

คำอาราธนามีแบบล้านนาความหมายว่า ท้าวสหัมบดีพรหมผู้่องอาจเคยเสด็จลงมาจากวิมานคำแล้วทูลอาราธนาพระพุทธเจ้าให้ทรงแสดงพระสัทธรรมโปรดสัตว์โลก ข้าพเจ้าก็ขอยออัญชลีแล้วขออาราธนาพระสงฆ์ผู้เป็นสาวกแห่งพระโคตม ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในพระสัทธรรมที่นักปราชญ์ได้รจนาเอาไว้ในคัมภีร์ไบบลานทอง อันทรงคุณค่าประเสริฐสูงสุด ของพระคุณเจ้าได้แสดงธรรมอันล้ำเลิศนั้น เพื่อชี้ทางอันสว่างแก่สัตว์โลก เหมือนดังพระพุทธปฏิบัติ ที่เคยแสดงธรรมโปรดสัตว์โลก แต่กาลก่อนด้วยเทอญ

ด้วยคำอาราธนาบทนี้แสดงว่า สิ่งที่ผู้กล่าวอาราธนานั้นได้กล่าวย่อเอาไว้คือการแสดงธรรมถือเป็นหน้าที่ภารกิจของพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าที่ต้องปฏิบัติตามรอยพระศาสดา

การฟังธรรมเทศนาในโอกาสต่างๆ ชาวล้านนาถือเป็นสิ่งสำคัญและถือเป็นมงคลแก่ชีวิต ดังสำนวนล้านนากล่าวว่า เสียงที่เป็นมงคลมีอยู่ ๓ เสียง ได้แก่ เสียงค้อง เสียงกลอง เสียงธรรมมองตำเข้า (ข้าว) เสียงทุเจ้า (พระสงฆ์) เทสนัธัมม์ แปลว่า เสียงที่เป็นสิริมงคลมี ๓ เสียง อันได้แก่เสียงแห่งประโคมของฆ้องและกลอง เสียงครกกระเดื่องที่ตำข้าว และเสียงพระสงฆ์เทศนาธรรมล้านแล้วแต่เป็นเสียงที่ก่อให้เกิดความสิริมงคลแก่ชีวิตเพราะเสียงการประโคมฆ้องและกลองสื่อถึงความปิติยินดีที่ได้ทำบุญให้ทานในงานบุญประเพณีทางพระพุทธศาสนา เสียงครกกระเดื่องที่ตำข้าว สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ในด้านอาหารการกิน และดเสียงพระสงฆ์เทศนาธรรม สื่อถึงความดีงามทางด้านจิตใจของชาวล้านนาที่ได้รับการขัดเกลาจากการฟังธรรมแสดงธรรมจากพระสงฆ์

ชาวล้านนานิยมฟังธรรมเทศนาเพื่อพัฒนาสติปัญญาและจิตใจให้เกิดความศรัทธาในพระรัตนตรัยและต้องการนำเนื้อหาสาระธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน บางคนตั้งใจฟังจนสามารถจดจำเนื้อหาสาระได้อย่างแม่นยำ เมื่อกลับบ้านมักนำไปบอกเล่าให้ลูกหลานฟัง บางคนจดจำได้กระต่อนกระแต่นไม่สามารถจดจำได้ทั้งหมด แต่ก็พอรู้ว่าพระสงฆ์เทศนาธรรมเรื่องใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและสมาธิของผู้ฟังแต่ละคน

การสวดธรรมให้ผู้ป่วยในล้านนาจึงมีความเชื่อส่งผลวัฒนธรรมล้านนาเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการส่งเสริมให้ผู้คนเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เข้าใจในหลักธรรม ทาน ศีล

ภาวนา มากขึ้น เข้าใจถึงหน้าที่ชาวพุทธ เข้าใจถึงวิรัชต์เกลียดใจของตนเองให้ใสสะอาดอยู่ตลอดเวลา การแสดงธรรมหาวิบากในล้านนาจึงเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมล้านนาอีกด้วย

๔.๓ วิเคราะห์คุณค่าด้านสังคม

สังคมล้านนาเป็นสังคมที่มีคติความเชื่อสืบมาอย่างช้านานสืบมาจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อเรื่องการแสดงธรรมหาวิบากแก่ผู้ป่วยนั้นเป็นอีกความเชื่อหนึ่ง ที่มีผลต่อสังคมล้านนาเป็นอย่างมาก เพราะสังคมล้านนาเป็นสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนามาก่อนอยู่แล้ว บางคนมีความเชื่อเรื่องนี้อยู่แล้ว ทำให้เชื่อมากยิ่งขึ้น ธรรมหาวิบากเป็นธรรมมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยตรง หลักธรรมที่ปรากฏในธรรมหาวิบากของชาวล้านนาได้ใช้เป็นกรอบจริยธรรมในการดำเนินชีวิต พบว่า มีหลักธรรม ๔ ประการ คือ การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และหลักของไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิและปัญญา ธรรมหาวิบากจึงเป็นการสื่อสารด้านศีลธรรม จริยธรรมระดับชาวบ้าน ภาษาที่ใช้ก็เป็นภาษาท้องถิ่น ทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจในหลักธรรมโดยถ่องแท้ ลึกซึ้ง เข้าใจถึงธรรมที่เป็นธรรมชาติว่าทำอะไรก็ได้เช่นนั้น แม้กรรมนั้นจะไม่ได้ให้ผลในทันทีทันใด แต่วิบากกรรมนั้นย่อมติดตามไปในทุกภพทุกชาติ トラバใดที่มนุษย์ยังคงวนเวียนอยู่ในวัฏฏสงสาร และยังทำให้ผู้คุณมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณมากขึ้น

กล่าวคือคุณค่าของการแสดงธรรมพื้นเมือง เรื่องมหาวิบากที่มีต่อคนในสังคมล้านนา พบว่า ธรรมหาวิบากมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวล้านนาในช่วงวาระสุดท้ายของชีวิต หรือผู้ป่วยหนัก หากมีการนิมนต์พระมาเทศน์ แสดงว่าบุคคลนั้นก็จะไม่พ้นความตาย ทำให้คนในสังคมได้เรียนรู้ถึงสังขะธรรมของชีวิต และจะต้องดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท ความเชื่อเหล่านี้ได้ ผังรากรึกอยู่ในสังคมล้านนา ความเชื่อ ความศรัทธาของประชาชนในธรรมเรื่องมหาวิบาก นอกจากจะเป็นการสืบทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านวรรณกรรมท้องถิ่นแล้ว ยังทำให้ผู้คนในสังคมเกิดความเกรงกลัวในบาปอกุศลต่าง ๆ